

A Vásárhelyi-terv magán-erdészeti vonatkozásai

Budapestben az MTESz Kossuth téri székházában 2004. április 2-án „A Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése, erdészeti feladatai és lehetőségei” címmel konferenciát rendeztek. Luzsi József, a Megosz elnöke – meghívott előadóként – a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztésének magánerdészeti vonatkozásairól beszélt. Az alábbiakban az ott elhangzottakból idézünk részleteket:

Kérem, engedjék meg, hogy egy szubjektív momentummal kezdjem. Mint magánember a Tisza mellett lakom, magán-erdő-tulajdonosként és magánerdészként földjeim, erdeim egy részét a Tisza mellett művelem. Integrátorként pedig sok-sok emberét. A problémákat tehát nem modellezett élethelyzetből ismerem, hanem a valóságból. Valóság az is, hogy a hajdan szőke folyó jelen pillanatban is sokunk földjét elfoglalta. Persze most megkérdezhetnék: Miért a Tisza mellett vettünk földet, erdőt? Hát csak azért, mert onnan erednek e gyökereink. A gyökerek pedig – jó esetben – erősek. Mint ahogy a Tisza is. Gigantikus erejével gyakran szembesülünk. Legalább évente kétszer kiönt...

Számomra mégsem a tengerré nőtt folyó a legijesztőbb az áradások idején... Hanem a tekintetek. Azé az emberé, akinek összes vagyona egy húsz-ötven vagy éppen százéves ház. Jobb esetben néhány jószág, meg egy darabka föld. Azé a gazdái, akinek egész évi termését a víz aratta le, azé az erdőtulajdonosé, akinek lekötött fái – évi bevétele nagy részét – gyufaszállként ragadta magával a Tisza...

Mindezek ismeretében gondolom, megértik, hogy a Vásárhelyi-tervet már régóta szükségesnek tartom. A tervezetet egyébként – áttanulmányozása után – jó-nak és szakmailag megalapozottnak ítélem.

A következőkben a leendő Vásárhelyi-terv és a tulajdonviszonyok összefüggése-

it próbálom meg felvázolni magánerdészeti nézőszögből, ténylegesen csak a legmarkánsabb jellemzőket kiemelve.

A Tisza hullámterén található erdőterületeknek jelenleg *majdnem fele magántulajdonban van*, illetve magánerdő-tulajdonosok szövetkezésének kezelésében áll.

Az ártéren elterülő mezőgazdasági területek, valamint a létrejövő szükségtározók területének pedig *csaknem 90%-a magántulajdonú*. Azért foglalkozom a mezőgazdasági területekkel is, mert ezek potenciális erdőtelepítési területek.

Az állami tulajdonú erdő- és földterületek – a Vásárhelyi-terv szerinti – kezelése a tulajdonszerkezet miatt egyszerűnek tűnik. Hangsúlyozom: tűnik. A magánerdő-gazdálkodás és a magánerdő-telepítés terén viszont már sokkal bonyolultabb a helyzet.

Az egyértelmű, hogy a magánerdő-gazdálkodást folytatónak nincs más választásuk, mintbogy szakszerűen, hatékonyan, nyereségorientáltan végezzék a munkájukat, ugyanis a megélbítésük függ tőle. Működésüket az Állami Erdészeti Szolgálat – mint hatóság – szabályozza és felügyeli. Gazdálkodásuk folyamán a különböző szakhatóságok, így a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium vízügyi és természetvédelmi hatóságainak előírásaival találkoznak nap mint nap.

Köztudott, hogy a magántulajdonú erdő- és földterületek vonatkozásában a legkülönbélebb korlátozások vannak jelenleg is érvényben, és továbbiak várhatók a jövőben. Talán ezért is van gyakran olyan életérzésünk, *mintba csak korlátozások léteznének, jogok nem*. Tényleg, vannak jogaink?

Rendelkezések, törvények természetes kellenek. Úgy, hogy az egészséges egyensúly fennmaradjhasson a tulajdonviszonyokban is. Csak amíg az átgondolt és eleendő mennyiségű szabályozók segítséget jelentenek, addig a túl sok és egymásnak ellentmondó szabályok gúzsba kötik az

egyébként dolgozni vágyó kezét. Azt már csak sügni merem: olykor az értelmet is.

A Vásárhelyi-terv tervezetében is megtalálhatók a különféle vízügyi és a természetvédelmi korlátozások, melyek jelen esetben sem választhatók külön egymástól.

A terv megvalósításáról készült előtanulmányok mind hangsúlyozzák: a majdan végzendő beavatkozások *közérdeket* szolgálnak. Nemcsak a Tisza mellett élő embereket, hanem az egész nemzetét.

A folyó mellett élő, ésszerűen gondolkodó emberek örülnek a Vásárhelyi-tervnek, mert belátják, hogy megvalósítása nagyban szolgálja a biztonságukat. Azt is tudomásul veszik, hogy a megvalósítás komoly munkákat von maga után, melyek között lesznek „egyszeri beavatkozások”, és folyamatos karbantartási munkálatok. A magántulajdonú földterületeken is. *Ezeknek a – köz érdekében történő – munkáknak az elvégzése azonban olyan plusz feladatokat, többeltöltségeket jelent a folyó menti magántulajdonosok számára, melyeket meg kell téríteni nekik.*

A kompenzációra két megoldás lehetséges:

1. *Az állam kisajátítja* a Vásárhelyi-terv megvalósításához *szükséges területeket* és az előírások szerint műveli. Ami a magánerdészeti üzemek, társulatok azonnali megszűnését vonja maga után. Pedig ezeket épp az erdők művelésére hozták létre, nem kis beruházással kiépítve hozza a megfelelő szellemi, infrastrukturális bázist és gépparkot. A telephelyeiket fel kell számolni, ami szintén pénzbe kerül. A kisajátítás következtében *erdővagyonukat elveszítik a tulajdonosok. A munkabehelyeiket – az alkalmazottakkal együtt – úgyszintén*. S mindez vidéken történik. Ott, ahol egyébként is *a legnagyobb a munkanélküliség*. Ha se vagyon, se munka, *a biteleiket sem tudják kigazdálkodni* az erdőtulajdonosok, az erdészek.

Ez a változat az állam számára is a legdrágább, mert a nagy mennyiségű kisajátítandó területek visszavásárlása óriási pénzbe kerül. Ugyanakkor számolni kell a megnövekedett munkanélküliség államra háruló anyagi vonzataival is.

2. A másik lehetőség ésszerűbbnek tűnik, és nemcsak magánerdészeti szem-

pontokból. *Az érintett erdőket továbbra is kezelik a jelenlegi erdőgazdálkodók és -tulajdonosok.* Így értelemszerűen a most fennálló tulajdonviszonyok változatlanok maradnak. Ugyanakkor a vízügyi előírásoknak megfelelően kezelt területeken *a tényleges hozamkiesés és pluszmunka ellenértékét és felmerült többletköltséget megtéríti az állam.*

Az Állami Erdészeti Szolgálat felépítésénél fogva alkalmas a vízügy előírásai alapján a pluszfeladatok tervezetetésére és végrehajtásának visszaellenőrzésére. A normatív támogatási összegek alapján a költségek betervezhető, a munkák elvégzése után a költségvetési elszámolások alapján ezek kifizethető. A második megoldás kidolgozása, a normatívák megállapítása szakértők bevonásával kölcsönös egyezség alapján lehetséges.

Ez utóbbi alternatívát több szempontból is sokkal jobbnak tartom, mint az előzőt. Két érvt viszont mindenképpen szeretnék kiemelni. Egyrészt: ha a jelenlegi tulajdonviszonyok maradnak, s az államra csak a kompenzáció hárul, ami az államháztartást évente sokkal kevésbé terheli meg, mint a kisajátított földterületek visszavásárlása. Másrészt: a tényleges munkanélküliség – és most ne beszéljünk a „megszépített” statisztikai adatokról –, ami egyébként is igen érzékeny pontja a magyar gazdaságnak. Nem győzöm eléggé hangsúlyozni: különösen vidéken. *A második megoldás nemcsak a mostani munkabérek megtartását jelentené, hanem új munkabérek teremtésének ígéretét is magában hordozza.*

Mint a Megosz elnöke és mint magán-erdész mindenképpen a jelenlegi tulajdonviszonyok és az állami kompenzáció ésszerű szövetkezésére szavazok. Magánemberként sem támogatnám a kisajátítások ötletét, mert nem hiszem, hogy bármelyik kormánynak is érdeke lenne évtizedek alatt sem gyógyuló sebeket okozni, most, mikor még a végére sem értünk az úgynevezett „kárpótlási” folyamatnak.

Diderot frappáns és elgondolkodtató mondatát, nagyon ideillőnek találom. „Múltam felel jövőmért.” Bízom benne, hogy az arra jogosultak olyan döntést hoznak, mely biztosítja mindenki számára az élhető jövőt. Olyat, ami miatt nem kell „a múltat végképp eltörölni”, mert nem is lehet. Olyat, amit szégyellni sem kell. Soha...

A természetvédelemről is szeretnék néhány mondatban szólni, mivel mind a Vásárhelyi-tervtől, mind a magán-erdőgazdálkodástól elválaszthatatlan tényező. Nem titok: a természetvédelemmel hosszú évek óta rideg a magán-erdész viszonya. Legfőképp azért, mert a természetvédelmi korlátozások már nyolc éve – 1996 óta – fennállnak, rendelet hiányában azonban a tulajdonosoknak mind ez ideig kompenzációt, jövedelemkiesést, kártérítést nem fizettek. Pedig az 1996. évi LIII. tör-

vény 72.§ (1) kimondja: „A védett természeti területeken természetvédelmi érdekből – az e törvény hatálybalépését követően – elrendelt mező- és erdőgazdasági korlátozás, illetve tilalom esetén, vagy a termelésszerkezet jelentős megváltoztatásának előírása következtében a tulajdonos tényleges kárát meg kell téríteni.” Úgy tűnik, a jelenlegi jogi helyzet több mint kusza. *Netán alkotmányellenes?*

Már Aquinói Szent Tamás is megmondta: „Egy igazságtalan törvény ellen kötelező a lázadás!” Akkor most lázadjunk? Vagy lesz végre megoldás?

Épp ezért a Vásárhelyi-tervnel mindenképpen szorgalmazzuk a pontos normatívák kidolgozását.

Az erdőgazdálkodási üzemtervtől eltérően egy húszéves vágásfordulójú nemesnyár-állomány helyébe őshonos hazai nyár felújítást ír elő a természetvédelmi hatóság, melynek vágásérettségi kora minimum 60 év. A megtermelt faanyag értéke viszont egységnyi területen csak a fele a nemesnyárénak. Háromszor annyi idő alatt tehát csak fele jövedelmet biztosít ugyanaz a terület. *A jövedelem közben úgy esik vissza az egyhatodára, hogy az erdőfelújítási és az erdőnevelési költségek jelentősen megnőnek*, ami a magán-erdészek tartamos gazdálkodását veszélyezteti.

Erőteljes korlátozó tényező az is, hogy csak vegetációs időn kívül lehet a védett és védelemre tervezett területeken erdőgazdálkodási munkát végezni. Az éves erdő-gazdálkodási munkák elvégzésére hat hónapja marad a gazdálkodónak, amely alatt az időjárás rendkívül szélsőséges, viszontagságos, és minimum két nagy árhullám is levonul a folyón. Mindez a munkálatok költségét jelentősen emeli, kockázatát megnöveli.

Európa nyugati féltekéjén a hasonló problémák már megoldódtak. Országonként változó módon, de a tulajdonosokat mindenütt kárpótolják.

Rövid időn belül Magyarországon is megoldást kell találni erre a problémára. Legcélravezetőbb pedig a törvényi szabályozás szintje lenne, ellenkező esetben nálunk is megismétlődhet az, ami Finnországban történt, ahol majd ezer pert indítottak az állammal szemben a természet-

védelmi korlátozások kompenzációjára, s ezek 95 %-át a tulajdonosok meg is nyerték.

Egyszer talán nálunk is igaz lesz: *„A jog nem az, amit adnak, hanem, amit nem vehetnek el.”* Jó lenne, ha az erdőgazdálkodók, és -tulajdonosok a jövőben nem perekre költenék a jövedelmüket, és az állam se tegye azt az adófizetők pénzével.

A magán-erdő-gazdálkodók, erdőtulajdonosok nyitottak akár a Vásárhelyi-tervvel, akár a természetvédelemmel kapcsolatos problémák, nézeteltérések megoldására. Példa erre az is, hogy az elmúlt négy-öt évben a magán-erdő-gazdálkodók saját költségükön több olyan fórumot szerveztek, ahová a vízügy és a természetvédelem képviselőit is meghívták, s ahol lehetőség adódott az álláspontok ismertetésére és közelítésére.

Elmondtuk már sokszor, de elismételjük újra és újra egy híres magyar származású külpolitikai szakértő: Paul Lendvai szavait. *„Mindenkinek meg kell értenie: egy csónakban utazunk, s nem fenyegető bot, hanem az előrejutás eszköze az evező.”*

A magán-erdő-tulajdonosok és -gazdálkodók, a magán-erdészek egyetértenek, hogy szükség van a Vásárhelyi-tervre, és szükség van a természetvédelemre is. Azt azonban mindenhol és mindenkor hangsúlyozzuk: *a közcélok érdekében a magángazdálkodók és -tulajdonosok érdekei nem sérülhetnek!* Emiatt épp a héten írtunk egy levelet Persányi Miklós miniszter úrnak...

A magán-erdő-gazdálkodók, a magán-erdő-tulajdonosok – mint mindig – készek arra, hogy a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium illetékes hatóságainak előírásait betartsák, azok megvalósításában szakszerűen közreműködjenek. Ehhez szakmai és technikai kapacitásunkat rendelkezésre bocsátjuk, de a kötelezettségek elfogadásához, megvalósításához a számunkra *elfogadható kompenzációs rendszer bevezetését és működtetését kérjük.*

Mindenekelőtt azért, hogy a Tiszától függők lelkébe ne fészkelhesse be magát a rémület. Mert ezek az emberek igazából nem a víztől félnek, azzal még mindig megbirkóztak valahogy. Attól rettegenek, hogy bagóért cserébe elveszik földjeiket, megélhetésüket, a gyermekeik jövőjét.

A magán-erdő-tulajdonosok, és a magán-erdészek mindent megtesznek azért, hogy ne így legyen...

Épp ezért azt kérem az erdőszkollégtől az új Vásárhelyi-terv kapcsán

„...ba arra vágytok, hogy ballatsszon a bangotok, ti ne úgy legyetek ballbatóvá, hogy a lármán túlbarsogjatok: – bajoljatok az emberek arcához, s közlelő, balkan szóljatok.”

Úgy, ahogy azt az erdőszembertől ez idáig megszokták...

Működik a
MEGOSZ honlapja!
Elérhető a
megosz.org címen, a
„MEZŐGAZDASÁG” cím-
szó alatt. Várjuk a
Tisztelt Tagtársak
véleményét, javaslatait,
anyagait!